

PLÖTUSAFN SIGURJÓNS
SAMÚELSSONAR
Á HRAFNABJÖRGUM

Sýning í Þjóðarbókhöðu
opnuð 6. febrúar 2019

Bóndinn á Hrafnabjörgum

Sigurjón Samúelsson var bóndi á Hrafnabjörgum í Ísafjarðardjúpi. Hann fæddist á Hrafnabjörgum 6. febrúar 1936 og lést 4. ágúst 2017. Sigurjón var elsta barn hjónanna Samúels G. Guðmundssonar, bónda á Hrafnabjörgum, og Hildar Hjaltadóttur húsfreyju og ljósmóður á Hrafnabjörgum. Sigurjón, sem ólst upp í stórum systkinahópi á Hrafnabjörgum, fór nokkuð ungur að árum til sjós. Gjarnan hefði hann kosið að eigin sögn, að gera sjómenskuna að ævistarfi og þá helst sem vélstjóri. En örlögin buðu Sigurjóni ekki upp á nám vélfræðum; þegar faðir hans lést, langt fyrir aldur fram, réttu þau honum hins vegar hlutverk bóndans á Hrafnabjörgum til næstu rúmlega fimmtíu ára. Áhugi Sigurjóns og þekking á vélum nýttist þó bæði honum sjálfum og nágrönnum hans oft og vel í búskapnum.

Sigurjón Samúelsson

Sigurjón ólst upp við hefðbundin sveitastörf auk starfa á jarðvinnutækjum búnaðarfélaganna Ögur- og Reykjafjarðarhreppa, aðallega við túnræktun og vegagerð. Sigurjón stundaði einnig sjómenskuna um nokkurra ára skeið á vertíðum, aðallega frá Grindavík. Lengst af sem 2. vélstjóri á vélbátnum Guðjóni Einarssyni. Sigurjón tók við búi á Hrafnabjörgum eftir lát föður síns árið 1958 og bjó þar alla tíð síðan. Framan af með sauðfé og kýr en seinni árin eingöngu sauðfé. Sigurjón var formaður Veiðifélags Laugdælinga um áratuga skeið, sat í hreppsnefnd Ögurhrepps og síðar Súðavíkurhrepps um árabíl. Hann var auk þess formaður búnaðarfélaganna Ögurhrepps um tíma og í stjórn Ræktunarsambands Ögur- og Reykjafjarðarhrepps. Sigurjón las mikið og hafði sérstakt dálæti á bókum Halldórs Laxness. Hann mat þjóðlegan fróðleik mikils og kunni einnig reiðinnar býsni af ýmiss konar vísunum

og skemmtilegum sögum af mönnum og málefnum og hafði gaman af að segja frá. Synir Sigurjóns eru Samúel Guðmundur (f. 1966), vélstjóri í Reykjavík og Kristinn Þorbergur (f. 1968), vöruflutningabílstjóri í Kanada.

Plötusafnarinn

Sigurjón byrjaði að safna plötum eftir 1950, þá um fermingu, íslenskum söngplötum og harmoníkuplötum sem sumar voru frá því skömmu eftir aldamót og að sjálfsögðu 78 snúninga. Í safni Sigurjóns er elsta og jafnframt fyrsta íslenska harmoníkuhljómplatan sem kom út, upptaka Jóhanns Jósefssonar frá Ormarslóni, 78 snúninga plata hljóðrituð 1933. Sigurjón átti allar söngplötur með Einari Kristjánssyni, Stefáni Íslandi, allt upprunalegar upptökur og báðar plötur Einars Hjaltsted sem teknar voru upp í New York 1916. Plöturnar keypti hann á fornsöllum í Reykjavík, t.d. á Grettisgötunni og í kjallara Fálkans meðan það var hægt, og víðar. Fornsölur voru Sigurjóni talsverð búbót í gegnum árin og kynni af öðrum söfnurum leiddu jafnframt til plötuskipta. Þegar Sigurjón var eitt sinn inntur eftir því hvert rekja mætti áhugamálið, svaraði hann því til að grammófónn hafi verið til á bænum á æskuárum sínum þó að útvarp kæmi ekki í sveitina fyrr en árið 1944. Nokkrar plötur voru til, m.a. með söngvurunum Sigurði Skagfield og Hreini Pálssyni og harmoníkusnillingunum Gellin og Borgström, sem voru í miklu upphaldi hjá safnanarum.

Plöturnar og geisladiskaútgáfan

Plötur Sigurjóns voru orðnar yfir 7000 talsins, flestallar heillegar og vel með farnar. Sigurjóni fannst afturhvarf að fara úr 78 snúninga plötum yfir í 45 og síðar 33 snúninga plötur: „78 snúninga plöturnar voru gerðar úr hertu gúmmí sem virðist endingarbetra en vínillinn og ekki eins viðkvæmt fyrir brestum og hann. Það á svo eftir að koma á daginn hvernig geisladiskarnir koma til með að endast.“

Sigurjón safnaði lögum af 78 snúninga plötunum sínum yfir á geisladiska og gaf út í takmörkuðu upplagi. Á 78 snúninga plötunum voru oft 2-6 lög á hverri plötu, en Sigurjón safnaði saman efni eftir listamennina og flokkaði saman. Hann gróf upp myndir og skrifaði texta um listamennina til útgáfunnar. Þetta var metnaðarfull útgáfa þó aðeins væri gefið út í fáum eintökum. Hann skráði katalógnúmerin á útgáfunum SS 001 og var kominn upp í SS 027. Á meðal þeirra sem hann gaf út voru Sigurður Skagfield, Einar Markan, Eggert Stefánsson, Ríkhartur Jónsson, Marz-bræður og Ingibjörg Þorbergs.

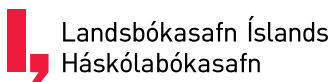
Plötusnúðurinn

Sigurjón var tíu ára gamall þegar honum var gefin fyrsta nýja hljómplatan með Gunnari Óskarssyni, barnastjörnu þess tíma. Á unglingsárunum fór pilturinn svo á sjóinn og gat fjármagnað frekari plötukaup. Síðar tók hann að sér að vera plötusnúður á dansleikjum við Ísafjarðardjúp og víðar og spilaði þá gjarnan blandaða músík fyrir alla aldurshópa. Sigurjón átti jafnan nýjustu plöturnar með dansmúsík samtímans og tók að sér plötusnúðastörf á dansleikjum vítt um sveitir og blandaði þá saman gömlu og nýju dönsunum. Þegar Sigurjón var eitt sinn spurður hvort tónlistaráhuganum hafi ekki fylgt hljóðfæraleikur, þvertók hann fyrir að hafa komið nálægt hljóðfærum sjálfur ef undan væri skilið smágutl á nikku hér í eina tíð. „En ég lærði ungur að spila á grammófón,“ svarar hann að bragði. „Ég er heldur ekki í neinum vandræðum með að finna það sem mig langar til að hlusta á hverju sinni því ég hef raðað plötunum upp eftir ákveðnu kerfi.“

Plötusafnið og hljómflutningstækin

Gríðarstórt plötusafn Sigurjóns innihélt m.a. nánast allar íslenskar 78 snúninga plötur sem gefnar voru út. Sigurjón vildi að plötusafnið sitt færi á safn. Hann sagði í viðtali að ekki væri mikið leitað til sín varðandi fágæt plötueintök þótt það kæmi stöku sinnum fyrir. „Óskastaðan væri að plöturnar yrðu varðveittar á safni þar sem almenningur gæti haft not af því. Sjálfar plöturnar yrðu vitaskuld ekki til útláns, en hægt væri að hugsa sér að fólk gæti fengið að hlusta á tónlistina innan veggja safnsins og fengið jafnvel afrit af því sem það vildi. Það er ekki vinnandi vegur að hafa þetta allt í heimahúsi þar sem það bæði tekur alltof mikið pláss og rykfellur.“

Auk hljómplattanna átti Sigurjón úrval af hljómflutningstækjum, allt frá gömlum grammófónum upp í nútíma græjur. Elsti grammófóninn í safni hans er frá árinu 1914 og er svokallaður His Master's Voice trektarfóinn, sem enn getur spilað. Hann átti líka vaxhólkataeki, en þau eru mjög fágæt. Áhugamálinu fylgdi svo söfnun á fróðleik um tónlist og tónlistarmenn. Margar 78 snúninga hljómplötur sem Sigurjón átti eru nú aðgengilegar á Hljóðsafni Landsbókasafns; hljodsafn.is

Samantekt: Ólafur J. Engilbertsson.

Sérstakar þakkir: Samúel Sigurjónsson, Jón Hallfréð Engilbertsson. Ljósmynd á kápu: Myndás.
Febrúar 2019.